

УДК 177.2:004.77

ГАЛУЩАК Мар'яна – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії імені професора Валерія Григоровича Скотного, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 24, вул. Івана Франка, Дрогобич, Україна, індекс 82100 (mary_jane_83@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5088-8701>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.spec.2>

Бібліографічний опис статті: Галушак, М., (2022). Інтеграція етичних принципів в інформаційному просторі. *Людинознавчі студії: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філософія»*, Спецвипуск, 24–36, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.spec.2>

ІНТЕГРАЦІЯ ЕТИЧНИХ ПРИНЦИПІВ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ: МІЖКУЛЬТУРНИЙ КОНТЕКСТ ТА КОМУНІКАТИВНА ВЗАЄМОДІЯ

Анотація. Метою статті є осмислення і окреслення основних критеріїв людського спілкування та взаємовідносин, зміни чи незмінності етичних акцентів у глобальному цифровому комунікативному просторі. Основним методологічним критерієм дослідження є використання аналітичного підходу, який дає змогу рефлексивно-критичним шляхом виділити основні моменти міжособистісної комунікації на етичних засадах в інформаційно-комунікативному просторі. **Наукова новизна.** У статті зазначено, що сучасний світ перебуває в особливій фазі свого становлення, де велика кількість процесів, які стосуються різноманітних сфер людської життєдіяльності, починаючи від повсякденної і закінчуючи загальносвітовою, так чи інакше зазнають незворотних змін, які часто пов'язані з абсолютно новими ризиками й викликами, за своїм масштабом перевершують усе відоме досі, але, незважаючи на змінні реалії, незмінним залишається одне: вміння бути людиною, зберігати в собі людське, максимально інтегруючись у нову даність

та реалії, взаємодіяти одне з одним на моральному рівні, адекватно користуючись тими інформаційно-комунікативними засобами, які перебувають у широкому доступі світової більшості, а адекватність і толерантність завжди були сферами етики, без якої самовладдя в розумах, думках, діях та словах досягло б критичної точки у тих деструктивних процесах, які властиві чи не кожним групам і суспільствам, не говорячи уже про цивілізацію. **Висновки.** Зосередженість уваги на соціальних взаємовідносинах, манері спілкування, добуванні інформації та вмінні нею коректно й адекватно оперувати постає вкрай актуальним питанням і важливою проблемою, бо становлення сучасного індивіда значною мірою відбувається в інформаційно-комунікативних взаємодіях, а ці взаємодії повинні включати певні етично-моральнісні норми і безумовні правила, якими потрібно вміти оволодіти та активно використовувати на практиці. Крім цього, з огляду на сучасні українські реалії вміння критично відбирати інформацію і раціонально її використовувати, вміло застосовувати дані, які з'являються щоденно на наших сторінках соцмереж, та оперувати ними є тими основними критеріями, від яких значною мірою залежать не тільки напрям розвитку окремо взятої особистості, але й майбутня змістовна наповненість європейської спільноти загалом та української нації зокрема.

Ключові слова: етика, нетикет, інфопростір, спілкування, комунікація, інформація, інтеграція.

HALUSHCHAK Mariana – Candidate of Philosophy Sciences, Senior Lecturer at the Philosophy Department named after Valeriy Skotnyi, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 24, Ivan Franko str., Drohobych, Ukraine, postal code 82100 (mary_jane_83@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5088-8701>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.spec.2>

To cite this article: Halushchak, M., (2022). Intehratsiia etychnykh pryntsyypiv v informatsiinomu prostori [Integration of ethical principles in the information space]. *Liudynoznavchi studii: zbirnyk naukovykh prats Drohobytskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia "Filosofia" – Human Studies. Series of "Philosophy": a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*, special issue, 24–36, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.spec.2>

INTEGRATION OF ETHICAL PRINCIPLES IN THE INFORMATION SPACE

Summary. *The purpose of the article is to understand and outline the basic criteria of human communication and relations, to change or invariable ethical accents in the global digital communication space. The main **methodological** criterion of the research is the use of an analytical approach, which allows for reflexive-critical way to distinguish the main moments of interpersonal communication on ethical principles in the infospaces. **Scientific novelty.** The article indicates that the modern world is in a special phase of its formation. A large number of processes are formed, which touch on various spheres of human life, starting from every day and ending with the world spheres. Often these spheres will suffer irreversible changes, which are connected with absolutely new risks and challenges, and by their scale overdo all known till now. But despite changing realities, one thing remains unchanged: the ability to be a person, to retain the human, as much as possible integrating into the new reality and reality, to interact with one another at a moral level, using adequately the information and communication tools that are widely available in the global majority, and adequacy and tolerance has always been a sphere of ethics, without which self-government in minds, thoughts, actions and words would reach a critical point in those destructive processes, which are characteristic of or not every group and society, without talking about civilization. **Conclusions.** The focus on social relations, the manner of communication, the extraction of information and the ability to operate correctly and adequately, presents a relevant issue and an important problem. The development of the modern indicator largely takes place in information-communicative interactions, and these interactions should include certain ethical-moral norms and unconditional rules, which need to be able to learn and actively use in practice. In addition, based on today's Ukrainian realities, the ability to critically select information and rationally use it, able to apply and operate the data that appear daily on our pages of social networks is the main criterion on which to a large extent depends not only the direction of development of individual personality, but also the future content of the European community in general and the Ukrainian nation in particular.*

Key words: *ethics, etiquette, inphospace, communication, communication, information, integration.*

Постановка проблеми. Присутність цифрових технологій у всіх сферах соціально-суспільної думки, які стали набутком сучасної цивілізації, їхнє всезростаюче значення, зміни, які вони внесли в життя окремого індивіда, а також значний відбиток, який визначив майбутні орієнтири в економічній, політичній, освітній, науковій, історичній, морально-психологічній і навіть військовій сферах цілої планети, важко недооцінити, як і не потрібно їх переоцінювати. Сьогодні є зрозумілим одне: світ змінився і змінився безповоротно, хоча внутрішні сили та інструменти, які керують історичними процесами і взаємовідносинами у суспільстві, залишились тими ж самими, різниця в тому, що загрози стали більш витонченими, а маніпуляції свідомістю людей стали менш помітними, але більш потужними. На фоні усіх цих складних світових процесів, які існують сьогодні, не втрачає актуальності проблема, znana ще з часів Аристотеля, сутність якої полягає у визначенні і дотриманні тих етично-правових та моральних засад, на яких відбувається взаємообмін інформацією (політичною, економічною, культурною тощо) та контактними даними; тих засад, які завжди лежали й лежать в основі будь-якого звичайного спілкування «звичайних» людей. Якщо взяти до уваги те, що класичні етичні установки в тому варіанті, в якому вони були більш-менш актуальними до середини ХХ століття, до появи перших цифрових технологій, втратили свій першочерговий пріоритет, то натовмість прийшла нова ера, яка світоглядно інша, де домінує тип особистості, яка нівелює своєю поведінкою, діяльністю, манерою спілкування будь-що традиційне, переводячи змістовне, глибинне, серйозне у формально-абстрактне, полісемантичне, поверхове, ігрове, де перевага все більше й більше віддається неформальним взаємовідносинам у неформальному просторі, у якому сучасний індивід проводить 80% свого часу і комунікує з великою кількістю контактів, маючи змогу бути присутнім одразу в декількох місцях одночасно і вирішувати декілька завдань (проблем, питань) за неймовірно короткий проміжок часу, а його поведінка і манера спілкування орієнтуються більше на інтуїтивне морально-етичне сприйняття ситуації, ніж на визначені чіткі етичні загальнообов'язкові критерії, які чомусь не завжди знаходять відголос і є обов'язковими «для когось».

але конкретно «мені» не завжди підходять, отже, їх можна корелювати залежно від потреб. Але чи можна? Чи завжди хід у ногу з часом є свідченням нашої спільної відповідності даній миті й даній ситуації? Яким чином сучасність з її так званими людиноцентричними ціннісними установками, які є центральними на глобальному світовому рівні, справляється з викликами сьогодення і яку етику на рівні загальнолюдських взаємовідносин запроваджує?

Метою статті є окреслення тих змін етичної сфери, які наявні в сучасному цифровому суспільстві і не зважати на які не має права жодний індивід, який вважає себе повноцінним членом цього суспільства. Відповідно до зазначеної мети, щоб наочно зобразити сутність змін, найоптимальніше це можна зробити через конкретний приклад, тому предметом розгляду буде аналіз етики спілкування у світовому інформаційно-комунікативному просторі, які є показником інтелектуального, психологічно-емоційного, духовного розвитку не лише окремого індивіда, спільноти, групи, але й свідченням того новоствореного «клімату», в якому (не буде перебільшенням сказати) перебуває весь глобалізований світ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Суспільство знань, або інформаційне суспільство, його сутність, ціннісно-сміслова орієнтація, етичні критерії та комунікативні можливості становлять доволі вагомий частину сьгоднішніх соціально-філософських розвідок сучасних науковців, є матеріалом дискусій сучасних політиків, соціологів, психологів, культурологів, педагогів та усіх тих, хто так чи інакше причетний до освітньо-просвітницьких структур суспільства, бо будь-яке знання завжди передбачає взаємообмін, тісну комунікацію, отже, етика такої взаємодії постає вагомим критерієм практичної поведінки на всіх рівнях і в усіх сферах людської діяльності.

У європейській інтелектуальній спільноті свою увагу зосереджують на вивченні цієї проблеми такі відомі постаті, як Рафаель Капура, основна увага якого присвячена міжкультурній інформаційній етиці, де мислитель дошукується глибинних основ не лише етики, але й філософії, показує взаємопов'язаність цих сфер, досліджуючи їх історичні корені в глибинах західноєвропейських віків, при цьому джерело

походження інфоетики ні в якому разі не можна звести до західного світу і його традицій, бо світ Інтернету за своєю суттю є мультикультурним і з повним правом та на однакових підставах вміщає у себе як європейця, так і представника східної культури, як американця, так і індійця, афроамериканця чи будь-якого представника будь-якої культури, які використовують у своєму повсякденному житті світову павутину; Елвін Тофлер і Мануель Кастельс, які загалом вважаються класиками в дослідженні інформаційного суспільства, акцентуючи увагу на тому, що динаміка розвитку інформаційних технологій настільки швидко просунулась вперед, що соціальне середовище зазнає все більших змін, а з ним і всі інші ціннісно-сміслові градації, комунікативні моменти, які, безсумнівно, належать до етичної сфери. Глобальний інформаційний простір формує нові форми комунікації (соцмережі, стільниковий і мобільний зв'язок тощо), тому зрозумілим є те, що інфоетичні принципи віртуальних комунікацій вимагають нового погляду, осмислення і легітимізації, бо Інтернет виходить на світову арену як один з основних засобів глобальної комунікації (Кастельс, 2004); І. Ларсен-Леде, С. Ліндлі, які актуалізують етичну проблему в організаційній системі управління, де через рівень накопичення знань та інформації виникають нові ризики та виклики, які здатні викликати серйозні соціальні наслідки; Т.У. Байнум, С. Роджерсон, які розглядають можливість запуску нового розвитку комп'ютерної етики, обґрунтовуючи її глобальні масштаби; В. Ши, що виводить десять інформаційних заповідей етикету спілкування в інфопросторі, які нагадають «старі» добре знайомі принципи безпосереднього міжособистого спілкування офлайн. Зокрема, в Кембриджі організована міждисциплінарна лабораторія, яка тісно співпрацює зі всесвітньовідомою корпорацією комп'ютерних технологій Microsoft, а основною метою цієї лабораторії, за словами її директора і провідного науковця Ебігейл Селлен, є дослідження і розширення меж людських можливостей, а для цього потрібно зробити людей центром вивчення, щоб досконало зрозуміти, як ці можливості можна розширити, бо сьогодні все більше зростає динаміка праці, спілкування, почуття зв'язку одне з одним, що дає безмежне поле для досліджень.

На теренах українських візій цієї проблеми можна звернутись до аналітично-рефлексивних праць Є. Мануйло (розгляд проблем свободи й відповідальності в соціокультурних умовах інформаційного суспільства), О. Дзюбаня (огляд інформаційної безпеки в умовах інформаційного суспільства) І. Чхейло (аналіз інформаційної етики в контексті змін у сучасному суспільстві), О. Прудникової (переважно соціокультурна комунікація в контексті інформаційної культури), Т. Шоріної (філософський аналіз дискурсу інформаційної етики та її морально-практичних дилем).

Безперечно, досліджень і рефлексій з цієї проблематики сьогодні доволі багато, але різні аспекти однієї теми – це той основний критерій, на підставі якого можна говорити про спільне відчуття ситуації сьогодення як серед науковців європейських, так і серед вітчизняних, бо співіснування в єдиній глобальній системі формує схоже переживання єдиної реальності.

Основний матеріал. Сучасний світовий простір демонстративно руйнує (знімає) бар'єри між окремою людиною і владною верхівкою, між обивателем і фахівцем у своїй галузі, між представниками різних (інколи полярно протилежних) культур, релігійних конфесій, груп і соціальних спільнот, орієнтує на діалог, даруючи примаду (чи можливість) того, що кожен буде вислуханий і почутий. В будь-якому разі нова реальність вимагає нових методів і підходів практично до всіх сфер людської життєдіяльності, а це знову ж таки вимагає зосередженості на тих першоосновах, які складають сутність кожного суспільства, а саме на питаннях етики (правильного й неправильного, «білого і чорного», прийнятного і неприйнятного), особливо в умовах, коли будь-які класичні етичні принципи мало спрацьовують, бо форми їхньої подачі є давно застарілою моделлю ставлення до реальності, яка вимагає оновлення чи повного перезавантаження. З іншого боку, оновлення чи орієнтація на новизну, що стало для нашого часу однією з основних психологічних установок, засвідчує, що «істинною самоцінністю вважається не нове само по собі, а те, що ховається за ним – «науково-престижне», «науково-модне». Нове шукають не тому, що старе виявилось не життєздатним і не плідним, а тому, що змінились параметри шкали цінностей, які підміняють внутрішній зміст зовнішньою

ефективністю» (Заздравнов, 2019). Ми опинились у ситуації, коли форма домінує над змістом, коли явне нівелює приховане і часто сенс формує ситуація, а не ситуацію визначає сенс.

Зміна полюсів та світоглядних орієнтирів, зрештою, докорінно змінює саму людину, її ситуацію перебування у світі багаторівневих текстів з неоднозначними конотаціями, які несуть перенавантаження інформацією, а потік цієї інформації більший, ніж здатний осмислити і сприйняти окремих індивід. Надлишок, як і нестача, формує викривлене сприйняття реальності, взаємозв'язки індивіда з цією реальністю набувають тих форм, які найбільш корисні тим структурам, які мають силу в тому чи іншому суспільстві. З огляду на те, що наша сучасність – це «єдина» світова спільнота, яка всередині себе хоч і доволі строката та різнилась своїми вподобаннями, релігійними орієнтаціями, смаками тощо, проте все ж таки пронизана спільними соціально-суспільними, етичними, комунікативними взаємовідносинами на основі загальноприйнятих законів і цінностей, тому закономірним є те, що уніфікується навіть мова задля уникнення непорозумінь і досягнення консенсусу. Все це свідчить про те, що ціннісно-сміслові орієнтири загалом повинні корелюватись і бути спільними у своїй основі для всіх, хто вважає себе «громадянином світу» і вступає в десятки контактів щоденно з представниками цього ж світу, бо, зрештою, як відзначив у свій час В. Малахов (2002), з етичною проблематикою ми зустрічаємося всюди, де тільки наявне цілісне духовне, зокрема філософське, осмислення людини (Малахов, 2007, с. 10), бо саме етика вводить нас у сферу моралі і моральності, які не просто визначають людину в її сутності, але й визначають людське в людині через індивідуальні дії та мотиви, у вимірах свободи і не-свободи, через суб'єктивні та об'єктивні категорії моральної свідомості, такі як обов'язок, відповідальність, справедливість, щастя.

У зв'язку з цією проблемою особливу увагу хотілося б звернути на виняткову сферу, яка є фундаментальною для розуміння людини та її взаємовідносин з іншими, а саме на етику спілкування, яке передбачає репрезентацію людиною себе, своєї позиції та бачення, бо, зрештою, мова і засоби її вираження не просто постають набутком тієї чи іншої культури, але й засвідчують ті унікальні та особливі форми сприйняття та бачення дійсності,

які властиві конкретному етносу, конкретній людині, є тим власним кодом, що дає змогу здійснити ідентифікацію.

В цифрову епоху проблема комунікації постає чи не найактуальнішою, бо інформаційно-технологічні можливості значно розширились у своїх межах, що приводить одночасно і до значного розширення людської взаємодії. Можна сміливо стверджувати, що «сучасні люди стали можливими завдяки доволі багатосторонній взаємодії з інформаційними та комунікаційними технологіями» (Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2005), відповідно, «кожна дія, яку ми вчиняємо, залишає за собою інформаційний слід» (Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2012), а це знову ж таки вводить нас у соціально-етичну сферу, актуалізує поняття конфіденційності, відповідальності, моральних цінностей під час користування інформацією в процесі міжособистісного спілкування та на рівні міжкультурному, ставлячи людину на межу нових моральнісних викликів.

Зокрема, на головній сторінці ЮНЕСКО у розділі «Інформаційна етика» йдеться про те, що «етичні принципи для суспільств знання випливають із Всезагальної декларації прав людини, які містять право на свободу висловлювання, всезагальний доступ до інформації, особливо якщо вона є публічним надбанням, а також право на освіту, приватне життя і участь у культурному житті суспільства» (UNESCO, 2012, с. 8), при цьому наголошується на пріоритетності етичних аспектів інформаційного суспільства, тому що можливості доступу до великої кількості інформації ставлять на порядок денний нові проблеми етичного характеру, де основними повинні бути принципи взаємної поваги й дотримання прав людини. Інформаційно комунікаційні технології (ІКТ) постійно еволюціонують і є сьогодні невід'ємною частиною життя великої кількості людей та спільнот, крім цього, в резолюції ЮНЕСКО відзначається той факт, що ІКТ виходять на новий рівень в багатьох галузях: сюди належать і сфера освіти, і взаємообмін думками, і забезпечення можливостей працевлаштування, і, безперечно, соціальні та політичні взаємодії, а це все складає основу для мандату ЮНЕСКО і бачення нового гуманізму (UNESCO, 2012, с. 8–9).

Сьогоднішня активна соціально-суспільна позиція, як бачимо, більше не вимагає тісних взаємозв'язків з опонентами,

натомість комунікативні взаємозв'язки переносяться в інфопростір, який позбавлений тісної безпосередньої комунікації, але з'являється «ефект присутності», який успішно робить підміну узвичаєним формам взаємовідносин. Хоча слід відзначити, що ці новітні форми «перебування на зв'язку», «у мережі», «у відкритому доступі» мають свої правила, параметри, які певною мірою корелюються з відомими для нас загальноетичними нормами і цінностями, хоча, звичайно, мають низку своїх особливостей. Зокрема, такі правила комунікативної взаємодії в кіберпросторі ще у 1994 році виклала у своїй праці «Нетикет» американська програмістка Вірджинія Ши, з того часу вони не лише не втратили актуальності, але й постають з новою силою, тим більше актуалізуються останніх два роки, коли світ накрила пандемія COVID-19, де велика кількість людей змушена жити за зачиненими дверима, але з відкритим віконцем у світовий інфопростір, проводячи велику частину свого часу у міжнародній мережі Інтернет. Цих основних негласних правил мережевого етикету є 10 (певною мірою це число відсилає нас до сакральних біблійних десяти заповідей і є символічним у своїй суті), їх повинен знати та дотримуватись кожен користувач глобальної мережі.

Правило 1: Пам'ятайте про людину.

Правило 2: Дотримуйтесь єдиних стандартів поведінки в мережі.

Правило 3: Знайте, де ви знаходитесь у кіберпросторі.

Правило 4: Поважайте час і трафік інших людей.

Правило 5: Постарайтесь добре виглядати в Інтернеті.

Правило 6: Діліться експертними знаннями.

Правило 7: Допоможіть тримати під контролем флейм (не розпалюйте суперечку, ображаючи іншу людину).

Правило 8: Поважайте приватне життя інших людей.

Правило 9: Не зловживайте своєю владою.

Правило 10: Пробачайте помилки інших людей (Shea, 1994).

В будь-якому разі ці правила охоплюють основні етичні принципи класичної етики, але з тією відмінністю, що переносяться в інфосередовище, яке хоч і дає людині великі можливості не лише на рівні індивідуального спілкування, але й на навчальному та професійному рівнях, проте не звільняє від етичних

норм, які регулюють людські взаємини і спрямовані зважати на найцінніше – на людське в людині, її почуття.

Висновки. Знання моральних та моральнісних норм, цінностей і вміння ними послуговуватись, зважати на них, не зловживати ними та дотримуватись їх постає свідченням людської зрілості та дорослості, на відміну від безвідповідального інфантилізму, який керується неконтрольованими емоційно-вольовими викидами (флеймами) в бік інших людей, спілкування з якими іноді нагадує прогулянку мінним полем, для яких необгрунтована критика, різкі вислови щодо співбесідника, скоріше, є нормою спілкуванням і власним сконструйованим «уявленням» про свободу думки та слова.

Звичайно, можливості окремої людини для самореалізації та самоосвіти зросли в рази, межі спілкування практично безмежні, навіть незнання мови опонента більше не є перешкодою, оскільки програмне забезпечення успішно її вирішує, але інформаційна гігієна, вміння працювати з отримуваною інформацією, аналізувати її, при цьому знати й на практиці включати у свій комунікативний простір етичну складову частину є тими первинними пріоритетами, яким треба приділяти значну увагу та які слід застосовувати на практиці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Заздравнов А., Заздравнова О. Информационная зависимость индивида в информационном обществе: общеэтические и биоэтические аспекты. URL: <http://repo.knmu.edu.ua/bitstream/123456789/23727/2.pdf> (дата звернення: 07.09.2022).
2. Малахов В. Етика: курс лекцій. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. 214 с.
3. Кастельс М. Галактика Интернет: размышления об Интернете, бизнесе и обществе. Екатеринбург : У-Фактория, 2004. 327 с. URL: <https://librusec.pro/b/436586> (дата звернення: 09.09.2022).
4. Малахов В. Мораль на межі людського: виклики сьогодення. *Цивілізаційні виміри моральності: зміна парадигм*. Київ : Наукова думка, 2007. С. 9–40.
5. Stanford Encyclopedia of Philosophy. Information Technology and Moral Values. URL: <https://plato.stanford.edu/entries/it-moral-values> (дата звернення: 07.09.2022).

6. Stanford Encyclopedia of Philosophy. Phenomenological Approaches to Ethics and Information Technology. URL: <https://plato.stanford.edu/entries/ethics-it-phenomenology> (дата звернення: 07.09.2022).

7. UNESCO. Executive Board, 190th, 2012. 112 p. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000217316> (дата звернення: 09.09.2022).

8. Capurro R. Intercultural Information Ethics. *The Handbook of Information and Computer Ethics* / К.Е. Himma, К. Einar, Н. Tavani (eds.) Hoboken, New Jersey : Wiley, 2008. P. 639–665. URL: <http://www.capurro.de/himma.html> (дата звернення: 03.09.2022).

9. Larsen-Ledet I., Mitra B., Lindley S. Ethical and Social Considerations in Automatic Expert Identification and People Recommendation in Organizational Knowledge Management Systems. URL: <https://www.microsoft.com/en-us/research/uploads/prod/2022/09/people-recommendation-larsen-ledet-facstrec2022.pdf> (дата звернення: 12.09.2022).

10. Bynum T.W., Rogerson S. Introduction and overview: Global information ethics. *Science and Engineering Ethics*. № 2 (2). P. 131–136. URL: https://www.researchgate.net/publication/225198949_Introduction_and_overview_Global_information_ethics (дата звернення: 02.09.2022).

11. Shea V. Netiquette. San Francisco : Albion Books, 1994. URL: <http://www.albion.com/netiquette/book/index.html> (дата звернення: 07.02.2022).

REFERENCES

1. Zazdravnov A., Zazdravnova O. (2019). Informatsionnaya zavisimost individa v informatsionnom obschestve: obscheeticheskie i bioeticheskie aspekty [Information dependence of the individual in the information society: general ethical and bioethical aspects]. Retrieved September 7, 2022, from: <http://repo.knmu.edu.ua/bitstream/123456789/23727/2.pdf> [in Russian].

2. Malahov V. (2002). Etika: kurs lektsiy [Etika : lecture course]. Ostrog, Vintage of the National Academy of Sciences. 214 p. [in Ukrainian].

3. Kastels M. (2004). Galaktika Internet: razmyishleniya ob Internetе, biznese i o-ve [Galaxy Internet: thinking about the Internet, business and society]. Yekaterinburg: U-Factory. 327 s. Retrieved September 9, 2022, from <https://librusec.pro/b/436586> (data zvernennya 09.09.2022) [in Russian].

4. Malahov V. (2007). Moral na mezhi liudskoho: vyklyky sohodennia [Morality on the border of human: the challenges of today]. Tsyvilizatsiini vymiry moralnosti: zmina paradyhm – Civilizational dimensions of morality: changing paradigms. Kyiv, Scientific thought. P. 9–40.

5. Stanford Encyclopedia of Philosophy. (2012). Information Technology and Moral Values. Retrieved September 7, 2022, from: <https://plato.stanford.edu/entries/it-moral-values>.

6. Stanford Encyclopedia of Philosophy. (2005). Phenomenological Approaches to Ethics and Information Technology. Retrieved September 7, 2022, from: <https://plato.stanford.edu/entries/ethics-it-phenomenology>.

7. UNESCO. (2012). Executive Board, 190th. 112 p. Retrieved September 7, 2022, from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000217316>.
8. Capurro R. (2008). Intercultural Information Ethics. In: Kenneth E. Himma, Kenneth Einar and Herman Tavani (Eds.): *The Handbook of Information and Computer Ethics*. Hoboken, New Jersey: Wiley. P. 639-665. Retrieved September 3, 2022, from: <http://www.capurro.de/himma.html>.
9. Ida Larsen-Ledet, Bhaskar Mitra, Siân Lindley. (2022). Ethical and Social Considerations in Automatic Expert Identification and People Recommendation in Organizational Knowledge Management Systems. Retrieved September 12, 2022, from: <https://www.microsoft.com/en-us/research/uploads/prod/2022/09/people-recommendation-larsen-ledet-facctrec2022.pdf>.
10. Terrell Ward Bynum, Simon Rogerson. (1996). Introduction and overview: Global information ethics. *Science and Engineering Ethics* 2 (2), p. 131–136. Retrieved September 2, 2022, from: https://www.researchgate.net/publication/225198949_Introduction_and_overview_Global_information_ethics.
11. Virginia Shea. (1994). *Netiquette*. San Francisco: Albion Books. Retrieved September 7, 2022, from: <http://www.albion.com/netiquette/book/index.html>.